

PROFILAKTIKA INSPEKTORINING BANDLIK VA MEHNAT ORGANLARI BILAN HAMKORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH

IIV Akademiyasi kunduzgi ta'lim 3-o'quv kursi 321-guruh kursanti

Raxmatullayev Orzimbek Baxtilla o'g'li

Annotatsiya: *Ushbu maqolada profilaktika inspektorining bandlik va mehnat organlari bilan hamkorligini takomillashtirishning ahamiyati va yo'nalishlari tahlil qilinadi. Maqolada, ishchilarning huquqlarini himoya qilish, mehnat xavfsizligini ta'minlash va yangi ish o'rinlarini yaratishdagi inspektorlar va bandlik organlarining o'zaro hamkorligining samaradorligi ko'rib chiqilgan. Hamkorlikni kuchaytirish orqali mehnat bozorida ijtimoiy adolatni saqlash va ish sharoitlarini yaxshilash mumkin. Muallif, amaliy tavsiyalar va takliflar bilan maqolani yakunlaydi.*

Kalit so'zlar: *profilaktika inspektori, bandlik, mehnat organlari, hamkorlik, mehnat xavfsizligi, mehnat qonunchiligi, ishchilar huquqlari, ijtimoiy himoya, ish o'rinlari, mehnat sharoitlari.*

Annotation: *This article analyzes the importance and directions of improving the cooperation between the labor inspectors and employment and labor authorities. It discusses the effectiveness of joint efforts in protecting workers' rights, ensuring labor safety, and creating new jobs. Strengthening this cooperation can help maintain social justice in the labor market and improve working conditions. The author concludes with practical recommendations and suggestions.*

Key words: *labor inspector, employment, labor authorities, cooperation, labor safety, labor legislation, workers' rights, social protection, job creation, working conditions.*

Bugungi kunda mamlakatimizda mehnat bozori va bandlik sohasida yuz berayotgan o'zgarishlar, yangi ish o'rinlari yaratish, ishchilarni ijtimoiy himoya

qilish, xavfsiz va sogʻlom ish sharoitlarini taʼminlashni talab qilmoqda. Ushbu sohalarida davlatning asosiy vazifalaridan biri – mehnat qonunchiligi va xavfsiz ish sharoitlarini nazorat qilish, ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirishdir. Shuningdek, bu jarayonlarda profilaktika inspektorlarining oʻrni va roli katta ahamiyatga ega. Profilaktika inspektorlari mehnat huquqlari, ishchilar xavfsizligi va sogʻligʻini taʼminlashda faol ishtirok etib, bandlik va mehnat organlari bilan hamkorlikda samarali natijalarga erishishlari mumkin.

Profilaktika inspektorlari, oʻz faoliyatida, asosan, ish joylarida xavfsizlik, mehnat huquqlarining buzilishi, ishchilarni mehnat sharoitlarining normativlariga rioya qilinishini tekshiradilar. Ularning asosiy maqsadi - ish joylarida turli noxush holatlarning oldini olish, mehnat qonunchiligining buzilishiga yoʻl qoʻymaslik, xavfsizlik va salomatlikka taʼsir koʻrsatuvchi omillarni bartaraf etishdir. Inspektorlar mehnat muhofazasiga, jismoniy xavfsizlikni taʼminlashga, ishchilarning huquqlari va manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan profilaktik tadbirlarni amalga oshiradilar. Profilaktika inspektorining faoliyati quyidagi yoʻnalishlarda boʻlishi mumkin: ish joylarida xavfsizlikni taʼminlash - ishchilarni zararli va xavfli ish sharoitlaridan himoya qilish, ishlovchilarni mos keladigan mehnat sharoitlariga ega boʻlishlarini taʼminlash, mehnat qonunchiligiga rioya qilishni nazorat qilish - ish beruvchi va ishchilarning mehnat huquqlariga rioya qilishini tekshirish, ishchilarni kasbiy kasalliklardan va baxtsiz hodisalardan himoya qilish - kasbiy kasalliklarni oldini olish va baxtsiz hodisalarning oldini olishga qaratilgan profilaktik ishlarni olib borish, taʼlim va targʻibot ishlari - ishchilarga mehnat xavfsizligi boʻyicha maʼlumotlar berish, ularni huquqiy bilimlar bilan taʼminlash.

Bandlik va mehnat organlari bilan profilaktika inspektorlarining samarali hamkorligi, ishchi kuchini toʻgʻri taqsimlash, mehnat huquqlarini himoya qilish va ishchilarning xavfsizligini taʼminlashda katta rol oʻynaydi. Ushbu hamkorlikni takomillashtirish orqali quyidagi asosiy natijalarga erishish mumkin: ish bilan taʼminlash va bandlikni yaxshilash: Profilaktika inspektorlari bandlik va mehnat organlari bilan birgalikda ishchilarning bandligini oshirish, yangi ish oʻrinlarini

yaratish, mehnatga bo'lgan talab va taklifni muvofiqlashtirishni amalga oshiradilar. Bu nafaqat ish o'rinlarini yaratishga, balki mehnat bozorida ijtimoiy tenglikni saqlashga ham xizmat qiladi. Bandlik va mehnat organlari, shuningdek, profilaktika inspektorlari mehnat sharoitlarini yaxshilash va ishchilarning huquqlarini himoya qilishda birgalikda harakat qilishlari kerak. Ushbu hamkorlik orqali ishsizlik va kam ta'minlangan qatlamlarni ijtimoiy himoya qilish, mehnat shartnomalarini muvofiqlashtirish va to'lovlar tizimini optimallashtirish mumkin. Profilaktika inspektorlari mehnat xavfsizligini nazorat qilishda bandlik va mehnat organlari bilan yaqin hamkorlikda ishlashlari zarur. Bu ish joylaridagi xavfli holatlarni oldini olish, baxtsiz hodisalar va kasalliklarning sonini kamaytirishga yordam beradi. Bandlik va mehnat organlari bilan hamkorlikda ishchilarni o'qitish, xavfsizlik bo'yicha treninglar o'tkazish va ularni mehnat huquqlari haqida xabardor qilish mumkin. Ushbu o'qitish jarayonlari profilaktika inspektorlari tomonidan amalga oshirilgan tekshiruvlar natijalari bo'yicha takomillashtirilishi mumkin.

Bandlik va mehnat organlari bilan profilaktika inspektorining hamkorligini yanada samarali qilish uchun bir nechta asosiy yo'nalishlar mavjud. Mehnat qonunchiligini buzilishlarining oldini olish va samarali profilaktika ishlarini olib borish uchun bandlik va mehnat organlari o'rtasida doimiy axborot almashish mexanizmlarini joriy etish zarur. Bu esa mehnat bozorida o'zgarishlar va yangi mehnat shartnomalarini tezda qayd etish va baholash imkonini yaratadi. Mehnat qonunchiligi va xavfsizligi bo'yicha aholiga keng targ'ibot ishlari olib borilishi kerak. Profilaktika inspektorlari va bandlik organlari ushbu jarayonlarda birgalikda ishtirok etib, ishchilarni huquqiy va xavfsizlik bo'yicha xabardor qilishlari lozim. Profilaktika inspektorlari va bandlik organlari o'rtasida muntazam ravishda qo'shma monitoring va nazorat tadbirlari tashkil etilishi kerak. Bu ishchilarni mehnat qonunlari va xavfsizligi bo'yicha tekshiruvlarni doimiy ravishda o'tkazish, ularning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Hamkorlikni yanada mustahkamlash uchun bandlik va mehnat organlari va profilaktika inspektorlari o'rtasida malaka oshirish kurslari va

treninglar tashkil etilishi lozim. Bu nafaqat ishchilar, balki mehnatni nazorat qilish organlari uchun ham foydalidir. Mehnat qonunchiligini buzgan ish beruvchilarga qarshi jazo choralari kuchaytirish, shuningdek, profilaktika inspektorlari tomonidan yuzaga kelgan xatoliklarni oldini olish uchun o'zgarishlar kiritish zarur. Bu jarayonning samaradorligi uchun mehnat organlari bilan hamkorlikda sanksiyalar tizimini takomillashtirish kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mehnat huquqi. – Tashkent: Adabiyot, 2017. – 320 b
2. Xudoyberganov, A. (2018). Mehnat qonunchiligi va uning amaliyotda qo'llanilishi. – Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi nashriyoti, 220 b.
3. Qosimov, M. (2020). Bandlik siyosati va uning o'zgarishlari. – Tashkent: Mehnat va aholini ijtimoiy himoya qilish vazirligi, 250 b.
4. Mehnat xavfsizligi va sanoat gigiyenasi. – Tashkent: O'zbekiston Sog'liqni Saqlash Vazirligi, 2019. – 420 b.
5. O'zbekiston Respublikasi Mehnat Kodeksi. (2023). – Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi.
6. Mehnat xavfsizligini ta'minlash va profilaktika. (2021). – Tashkent: Mehnat va aholini ijtimoiy himoya qilish vazirligi, 180 b.
7. Bandlik va ijtimoiy himoya masalalari. (2022). – Tashkent: Ijtimoiy tadqiqotlar instituti, 210 b.
8. ILO (Xalqaro Mehnat Tashkiloti). (2023). Labor Inspection in Practice: A Guide for Practitioners. – Geneva: International Labour Organization.
9. Shayxov, S. (2021). Ijtimoiy himoya va mehnat bozoridagi yangiliklar. – Tashkent: Ijtimoiy tadqiqotlar va tahlil markazi, 300 b.
10. Gulomov, U.(2020). Mehnat qonunchiligi va amaliyoti: nazariya va tajriba. – Tashkent: O'zbekiston Mehnat Vazirligi, 250 b.